

ჯანდაცვა

საერთაშორისო ურთიერთობების როლი გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგში

თენგიზ ვერულავა

tverulava@cu.edu.ge

კავკასიის უნივერსიტეტი

თბილისი, საქართველო

DOI: <https://doi.org/10.52340/atsu.2025.1.25.20>

კვლევის მიზანია საერთაშორისო ურთიერთობების პოტენციალის და წვლილის ანალიზი გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგის ჩამოყალიბებაში. ჯანდაცვითი დიპლომატია თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებში სულ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს. იგი გულისხმობს დიპლომატიური მოლაპარაკებებისა და ინსტრუმენტების გამოყენებას ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული გლობალური გამოწვევების მოსაგვარებლად. ჯანდაცვითი დიპლომატიის მთავარი მიზანია სახელმწიფოებს შორის ნდობის აგება, ინფორმაციის გაცვლა, ერთობლივი რესურსების მობილიზება და საერთაშორისო სამართლებრივი ჩარჩოების შექმნა გლობალური ჯანდაცვის საკითხებში. საერთაშორისო ურთიერთობები წარმოადგენენ გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგის უმნიშვნელოვანეს კატალიზატორს. მათი მრავალმხრივი მიდგომა, დიპლომატიური პლატფორმები, რესურსების გაერთიანების უნარი და რბილი ძალის პოტენციალი იძლევიან იმედს, რომ მსოფლიო თანამეგობრობა შეძლებს ეფექტურად უპასუხოს თანამედროვე ჯანმრთელობის გლობალურ გამოწვევებს.

საკვანძო სიტყვები: გლობალური ჯანდაცვა, საერთაშორისო ურთიერთობები, გლობალური ჯანდაცვის ინსტიტუციები, ჯანდაცვის დიპლომატია, რბილი ძალა.

შესავალი. გლობალური ჯანდაცვა თანამედროვე მსოფლიოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი გამოწვევაა, რომელიც მოითხოვს საერთაშორისო ურთიერთობების კომპლექსურ, მულტიდისციპლინარულ მიდგომას. მსოფლიოს სწრაფი გლობალიზაცია, ტრანსნაციონალური გამოწვევები და ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული რთული პრობლემები განსაკუთრებით ნათლად წარმოაჩენენ იმ აუცილებლობას, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ურთიერთობების სტრატეგიული როლი გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგის ფორმირებაში (WHO, 2022).

პანდემიამ, რომელმაც მთელი მსოფლიო COVID-19-ის გამოწვევის წინაშე დააყენა, კიდევ ერთხელ ცხადყო, თურამდენად ურთიერთდამოკიდებულია

ჩვენი პლანეტის სხვადასხვა რეგიონი ჯანმრთელობის დაცვის საკითხებში (CDC, 2023). ამ გლობალურმა კრიზისმა ნათლად გვაჩვენა, რომ დღეს არც ერთ სახელმწიფოს არ შეუძლია იზოლირებულად გაუმკლავდეს ჯანმრთელობის რთულ გამოწვევებს.

საერთაშორისო ურთიერთობები, გლობალური ჯანდაცვის კონტექსტში, კომპლექსური მექანიზმია, რომელიც აერთიანებს დიპლომატიურ, სამეცნიერო, ეკონომიკურ და სოციალურ ასპექტებს. მისი მთავარი მიზანია ჯანმრთელობის დაცვის გლობალური სისტემის შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს ადამიანის უფლებების დაცვას, სამედიცინო რესურსების სამართლიან გადანაწილებას და საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავებას (UN, 2021).

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია დეტალურად გაანალიზოს საერთაშორისო ურთიერთობების პოტენციალი და წვლილი გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგის ჩამოყალიბებაში. ნაშრომი მოიცავს რამდენიმე მნიშვნელოვან ამოცანას:

- გაანალიზოს გლობალური ჯანდაცვის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები;
- შეისწავლოს საერთაშორისო ურთიერთობების მექანიზმები ჯანდაცვის სფეროში;
- გამოავლინოს ძირითადი გამოწვევები და შესაძლებლობები;
- შეიმუშაოს რეკომენდაციები საერთაშორისო თანამშრომლობის გასაძლიერებლად.

ნაშრომი განსაკუთრებულ ყურადღებას დაუთმობს იმ სტრუქტურულ და ინსტიტუციონალურ მექანიზმების შესწავლას, რომლებიც საშუალებას იძლევა საერთაშორისო ურთიერთობებმა ეფექტურად უპასუხოს გლობალური ჯანდაცვის თანამედროვე გამოწვევებს.

მეთოდოლოგია. აღნიშნული ნაშრომის ფარგლებში კვლევის განსახორციელებლად გამოყენებულია მეორეულ მონაცემთა ანალიზის მეთოდი, ხოლო წყაროები მოძიებულია მონაცემთა შემდეგი ბაზების მეშვეობით: PubMed, Harvard Medical School, Google Scholar, Science Direct, Journal of Health and Social Sciences. ნაშრომში გამოყენებული წყაროების მოძიება განხორციელდა შემდეგი საკვანძო სიტყვების საფუძველზე: “გლობალური ჯანდაცვა”, “საერთაშორისო ურთიერთობები”, “გლობალური ჯანდაცვის ინსტიტუციები”, “ჯანდაცვის დიპლომატია”, „რბილი ძალა“. სტატიების სელექცია დაეფუძნა მათ შესაბამისობას საკვლევ საკითხთან და მოცემული ნაშრომის მიზანთან. ამავდროულად, გამოირიცხა რამდენიმე სტატია, რამდენადაც მათზე ხელმისაწვდომობა იყო შეზღუდული/არასრული სახით იყო წარმოდგენილი.

თ. ვერულავა

გლობალური ჯანდაცვის კონცეპტუალური ჩარჩო. გლობალური ჯანდაცვა კომპლექსური და მრავალგანზომილებიანი კონცეფციაა, რომელიც სცდება ტრადიციულ სამედიცინო მიდგომებს და მოიცავს ჯანმრთელობის დაცვის საერთაშორისო ასპექტებს (WHO, 2022). იგი გულისხმობს ჯანმრთელობის გლობალურ გამოწვევებზე ერთობლივ რეაგირებას, რომელიც სცდება ეროვნულ საზღვრებს და მოითხოვს საერთაშორისო თანამშრომლობის უმაღლეს დონეს (Kickbusch & Ganten, 2018).

გლობალური ჯანდაცვის ძირითადი მახასიათებლებია მისი მრავალშრიანი და ინტერდისციპლინური ხასიათი. იგი აერთიანებს სხვადასხვა სფეროს, მათ შორის საერთაშორისო ჯანდაცვას, საზოგადოებრივ ჯანმრთელობას, დიპლომატიას, ეკონომიკას და სოციალურ მეცნიერებებს (Koplan et al., 2019). ამ კონცეფციის მთავარი მიზანია ჯანმრთელობის დაცვა გლობალურ დონეზე, რაც გულისხმობს:

- ჯანმრთელობის უთანასწორობის შემცირებას სხვადასხვა ქვეყნებსა და რეგიონებს შორის;
- ტრანსნაციონალური ჯანმრთელობის გამოწვევების მართვას;
- ჯანდაცვის რესურსებზე საყოველთაო ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას.

თეორიული თვალსაზრისით, გლობალური ჯანდაცვა ეფუძნება რამდენიმე ძირითად პარადიგმას. სოციალური სამართლიანობის პერსპექტივა ხაზს უსვამს ჯანმრთელობის უფლების უნივერსალურ ხასიათს, ხოლო ეკოლოგიური მიდგომა აქცენტს აკეთებს ჯანმრთელობის სოციალურ, გარემოსდაცვით და ეკონომიკურ დეტერმინანტებზე (Buss & Fetus, 2020).

გლობალური ჯანდაცვის კონცეფცია მოიცავს რამდენიმე მნიშვნელოვან პრინციპს:

- ჯანმრთელობის უფლების აღიარება უნივერსალურ ღირებულებად;
- ტრანსნაციონალური ჯანმრთელობის გამოწვევების გადაჭრა;
- საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება;
- ჯანმრთელობის დაცვის მიდგომების ინტეგრირება სხვადასხვა სფეროებს შორის.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ გლობალური ჯანდაცვა არ არის მხოლოდ სამედიცინო მომსახურების მიწოდება, არამედ კომპლექსური სტრატეგიული მიდგომა, რომელიც მოიცავს პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ასპექტებს (Chen et al., 2021).

საერთაშორისო ურთიერთობების გავლენა ჯანდაცვის პოლიტიკაზე. საერთაშორისო ურთიერთობები გლობალური ჯანდაცვის პოლიტიკის ფორმირებაში გადამწყვეტ როლს თამაშობს. სახელმწიფოებს შორის

დიპლომატიური და პოლიტიკური ურთიერთობები პირდაპირ გავლენას ახდენს ჯანმრთელობის დაცვის სფეროს გლობალურ სტრატეგიებზე (WHO, 2022).

სახელმწიფოთაშორისი თანამშრომლობის ფარგლებში, ჯანდაცვითი პოლიტიკის ჩამოყალიბება რთული და მრავალშრიანი პროცესია. ძირითადი საერთაშორისო აქტორების - გაეროს, ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის, რეგიონული ორგანიზაციებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების - ურთიერთქმედება განსაზღვრავს გლობალურ ჯანდაცვით დღის წესრიგს (Kickbusch & Kökény, 2021).

მნიშვნელოვანი ასპექტია სუვერენული სახელმწიფოების ჯანდაცვის პოლიტიკის ურთიერთგავლენა. სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილება, ეპიდემიოლოგიური მონაცემები, კულტურული თავისებურებები და ეკონომიკური შესაძლებლობები გლობალური ჯანდაცვის პოლიტიკის ფორმირებაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს (Chen et al., 2020).

გლობალური ჯანდაცვის პოლიტიკაში საერთაშორისო ურთიერთობები რამდენიმე მიმართულებით ვლინდება:

- დიპლომატიური მოლაპარაკებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში;
- საერთაშორისო სამედიცინო დახმარების პროგრამები;
- ჯანდაცვის სფეროში ურთიერთგაცვლითი პროგრამები;
- საერთაშორისო სამედიცინო კვლევების კოორდინაცია.

პანდემიურმა გამოწვევებმა, კერძოდ COVID-19-ის პანდემიამ, კიდევ უფრო რელიეფურად წარმოაჩინა საერთაშორისო ურთიერთობების მნიშვნელობა გლობალური ჯანდაცვის პოლიტიკაში (Haider et al., 2022). ვაქცინების გავრცელება, სამედიცინო რესურსების გაზიარება და საერთაშორისო სოლიდარობა გახდა გადამწყვეტი ფაქტორები პანდემიასთან ბრძოლაში.

საერთაშორისო ორგანიზაციები, მათ შორის ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია, შეიმუშავებენ რეკომენდაციებს, სტანდარტებსა და სახელმძღვანელო პრინციპებს ჯანდაცვის სფეროში. ეს დოკუმენტები არა მხოლოდ ნორმატიულ ხასიათს ატარებს, არამედ სახელმწიფოებს შორის დიალოგისა და თანამშრომლობის საფუძველს წარმოადგენს (Fidler, 2019).

გეოპოლიტიკური ფაქტორები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ჯანდაცვით პოლიტიკაზე. სხვადასხვა სახელმწიფოს ინტერესები, რეგიონული კონფლიქტები თუ ეკონომიკური ურთიერთობები პირდაპირ აისახება გლობალური ჯანდაცვის სტრატეგიებზე (Wenham et al., 2020).

თ. ვერულავა

საერთაშორისო ურთიერთობების მექანიზმები გლობალურ ჯანდაცვაში დიპლომატიური არხები. დიპლომატიური არხები გლობალური ჯანდაცვის კონტექსტში წარმოადგენენ მნიშვნელოვან მექანიზმებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ სახელმწიფოებს შორის ჯანმრთელობის სფეროში თანამშრომლობის განვითარებასა და გაღრმავებას. თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებში ჯანდაცვითი დიპლომატია სულ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს, რადგან გლობალური ჯანმრთელობის გამოწვევებს საერთაშორისო ხასიათი აქვთ და მათი გადაჭრა მხოლოდ სახელმწიფოების ინდივიდუალური ძალისხმევით შეუძლებელია (WHO, 2021).

ორმხრივი დიპლომატიური არხები წარმოადგენენ ჯანდაცვითი თანამშრომლობის პირველად მექანიზმებს, სადაც ორი სახელმწიფო პირდაპირ თანამშრომლობს სხვადასხვა ჯანმრთელობის საკითხებზე. ასეთი თანამშრომლობა შეიძლება მოიცავდეს სამედიცინო გამოცდილების გაზიარებას, ერთობლივ სამეცნიერო კვლევებს, სამედიცინო პერსონალის გაცვლით პროგრამებს და ორმხრივ სამედიცინო დახმარებას კრიზისულ სიტუაციებში. მაგალითად, COVID-19 პანდემიის პერიოდში მრავალმა ქვეყანამ დაიწყო პირდაპირი თანამშრომლობა სამედიცინო რესურსების გაზიარებაში, ვაქცინების დისტრიბუციასა და სამეცნიერო კვლევებში (CDC, 2023).

მრავალმხრივი დიპლომატიური არხები გულისხმობს რამდენიმე ქვეყნის ერთობლივ თანამშრომლობას გლობალური ჯანდაცვის საკითხებზე. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორიცაა გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია და სხვა გლობალური ინსტიტუტები. მრავალმხრივი დიპლომატია საშუალებას იძლევა კოორდინირებულად იქნეს განხილული გლობალური ჯანდაცვის გამოწვევები, როგორიცაა პანდემიები, ქრონიკული დაავადებები, კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული ჯანმრთელობის რისკები (UN, 2020).

ჯანდაცვითი დიპლომატია თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებში სულ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს. იგი გულისხმობს დიპლომატიური მოლაპარაკებებისა და ინსტრუმენტების გამოყენებას ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული გლობალური გამოწვევების მოსაგვარებლად. ჯანდაცვითი დიპლომატიის მთავარი მიზანია სახელმწიფოებს შორის ნდობის აგება, ინფორმაციის გაცვლა, ერთობლივი რესურსების მობილიზება და საერთაშორისო სამართლებრივი ჩარჩოების შექმნა გლობალური ჯანდაცვის საკითხებში (GHDN, 2022).

საერთაშორისო ორგანიზაციების როლი. საერთაშორისო ორგანიზაციები წარმოადგენენ გლობალური ჯანდაცვის პოლიტიკის ფორმირებისა და იმპლემენტაციის მთავარ აქტორებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ საერთაშორისო თანამშრომლობის ეფექტიან მექანიზმებს ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში. მათი საქმიანობა მოიცავს რთულ და მრავალწახნაგა პროცესებს, რომლებიც მიმართულია მსოფლიო მასშტაბით ჯანმრთელობის გაუმჯობესებისა და დაცვისაკენ.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია წარმოადგენს უმსხვილეს გლობალურ სუბიექტს, რომელიც კოორდინაციას უწევს ჯანმრთელობის დაცვის საერთაშორისო პოლიტიკას. გაეროს სხვადასხვა სტრუქტურული ერთეული, მათ შორის ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია, ახორციელებენ მნიშვნელოვან ღონისძიებებს გლობალური ჯანმრთელობის გამოწვევების დაძლევის მიმართულებით (UN, 2023). ორგანიზაციის ძირითადი ფოკუსი მოიცავს ისეთ მიმართულებებს, როგორიცაა ეპიდემიების კონტროლი, ვაქცინაციის პროგრამები, ჯანმრთელობის დაცვის ხელმისაწვდომობა და სამედიცინო კვლევების ხელშეწყობა.

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია წარმოადგენს გლობალური ჯანდაცვის ყველაზე მნიშვნელოვან სპეციალიზებულ სააგენტოს, რომელიც პასუხისმგებელია საერთაშორისო ჯანმრთელობის პოლიტიკის კოორდინაციაზე. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია თავის საქმიანობაში ეყრდნობა სამეცნიერო მიდგომებს, ახორციელებს გლობალური მასშტაბის კვლევებს, ავრცელებს საუკეთესო პრაქტიკებს და უზრუნველყოფს ქვეყნებს აქტუალური სამედიცინო ინფორმაციით (WHO, 2022). ორგანიზაციის მთავარი მიმართულებებია ისეთი გლობალური გამოწვევების მართვა, როგორიცაა პანდემიები, ქრონიკული დაავადებები, ბავშვთა სიკვდილიანობა და რეპროდუქციული ჯანმრთელობა.

გაეროს ბავშვთა ფონდი (UNICEF) კონცენტრირებულია ბავშვთა ჯანმრთელობის დაცვაზე, განათლებაზე და სოციალურ უზრუნველყოფაზე. ორგანიზაცია ახორციელებს ვაქცინაციის გლობალურ პროგრამებს, უზრუნველყოფს სამედიცინო დახმარებას განვითარებად ქვეყნებში და ქმნის საგანმანათლებლო პლატფორმებს ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაციისთვის (UNICEF, 2023).

გლობალური ჯანმრთელობის სხვა მნიშვნელოვანი საერთაშორისო ორგანიზაციები, მაგალითად GAVI (ვაქცინებისა და იმუნიზაციის ალიანსი) და გლობალური ფონდი (Global Fund), ფოკუსირებულნი არიან კონკრეტულ სამედიცინო გამოწვევებზე, მათ შორის ინფექციური დაავადებების წინააღმდეგ ბრძოლაზე. აღნიშნული ორგანიზაციები

თ. ვერულავა

ახორციელებენ მიზნობრივ პროგრამებს, რომლებიც ხელს უწყობენ სამედიცინო მომსახურებების გაუმჯობესებას მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში.

რბილი ძალის გამოყენება. საერთაშორისო ურთიერთობებში რბილი ძალის გამოყენება გლობალური ჯანდაცვის კონტექსტში წარმოადგენს მნიშვნელოვან მექანიზმს, რომელიც სცდება ტრადიციული დიპლომატიური მიდგომების ვიწრო ჩარჩოებს. რბილი ძალა გულისხმობს იმ არაძალისმიერ მეთოდებს, რომლებიც ქმნიან მიმზიდველობას, იზიდავენ და არწმუნებენ სხვა აქტორებს თანამშრომლობისთვის (Nye, 2004).

კულტურული გაცვლის პროგრამებს გააჩნიათ უმნიშვნელოვანესი როლი გლობალური ჯანდაცვის სფეროში. სამედიცინო პერსონალის, მკვლევარებისა და სტუდენტების საერთაშორისო გაცვლითი პროგრამები ქმნიან პირდაპირ სამეცნიერო დიალოგს, ხელს უწყობენ ცოდნის გაზიარებას და აუმჯობესებენ ჯანდაცვის სფეროს საერთაშორისო გაგებას (Smith & Jones, 2019). მაგალითად, დაავადებათა კონტროლის საერთაშორისო ცენტრების ერთობლივი კვლევები წარმოადგენენ რბილი ძალის ეფექტურ ინსტრუმენტს, რომლებიც აერთიანებენ სხვადასხვა ქვეყნების მკვლევარებს საერთო გლობალური ჯანმრთელობის გამოწვევების გადასაჭრელად.

საგანმანათლებლო პროგრამები წარმოადგენენ რბილი ძალის კიდევ ერთ მნიშვნელოვან მექანიზმს. სტიპენდიები, სასწავლო გრანტები და საერთაშორისო საგანმანათლებლო პროექტები, რომლებიც ფოკუსირებული არიან ჯანდაცვის სფეროზე, ქმნიან გრძელვადიან დიპლომატიურ კავშირებს და ხელს უწყობენ ცოდნის გაზიარებას (Williams et al., 2021). ასეთი პროგრამები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია განვითარებადი ქვეყნებისთვის, სადაც სამედიცინო განათლების რესურსები შეზღუდულია.

სამედიცინო დახმარების საერთაშორისო პროექტები რბილი ძალის თვალსაჩინო გამოვლინებებია გლობალური ჯანდაცვის სფეროში. ჰუმანიტარული სამედიცინო მისიები, რომლებიც ხორციელდება საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და სახელმწიფოების მიერ, არა მხოლოდ პირდაპირ ეხმარებიან საჭიროებაში მყოფ მოსახლეობას, არამედ ქმნიან დონორი ქვეყნების დადებით იმიჯს (Brown, 2020). მაგალითად, „ექიმები საზღვრების გარეშე“ ორგანიზაცია წარმოადგენს გამორჩეულ მაგალითს იმისა, თუ როგორ შეიძლება სამედიცინო დახმარება გადაიქცეს საერთაშორისო ურთიერთობების ძლიერ ინსტრუმენტად.

ასევე, მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ ტექნოლოგიური გაცვლის

პროგრამები. სამედიცინო ტექნოლოგიებისა და კვლევითი მონაცემების გაზიარება ხელს უწყობს არა მხოლოდ სამეცნიერო პროგრესს, არამედ ქმნის ნდობის გარემოს სახელმწიფოებს შორის (Johnson & Lee, 2022).

ამრიგად, რბილი ძალის გამოყენება გლობალური ჯანდაცვის სფეროში წარმოადგენს რთულ, მრავალშრიან მექანიზმს, რომელიც სცილდება ტრადიციულ დიპლომატიურ ურთიერთობებს და ქმნის ურთიერთგაგების, თანამშრომლობისა და ჰუმანიზმის საფუძველს.

გამოწვევები და პერსპექტივები

თანამედროვე გლობალური ჯანდაცვის გამოწვევები. გლობალური ჯანდაცვის სისტემა დღეისათვის უპრეცედენტო გამოწვევების წინაშე დგას, რომლებიც მოითხოვენ საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროში ახალი სტრატეგიული მიდგომების შემუშავებას. ეს გამოწვევები თანამედროვე მსოფლიოში არსებით გავლენას ახდენენ ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე და საჭიროებენ კომპლექსურ, კოორდინირებულ საერთაშორისო რეაგირებას (WHO, 2023).

პანდემიების გლობალური საფრთხე წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან გამოწვევას თანამედროვე გლობალური ჯანდაცვისთვის. COVID-19-ის პანდემიამ ნათლად გამოავლინა საერთაშორისო თანამშრომლობის უმნიშვნელოვანესი როლი ჯანმრთელობის კრიზისებზე რეაგირებისას. სხვადასხვა სახელმწიფოების შორის კოორდინაციის, ინფორმაციის გაცვლის, სამედიცინო რესურსების განაწილებისა და ვაქცინაციის გლობალური სტრატეგიების შემუშავების აუცილებლობამ პირველხარისხიანი მნიშვნელობა შეიძინა (Nuzzo et al., 2022).

კლიმატის ცვლილება წარმოადგენს კიდევ ერთ მრავალგანზომილებიან გამოწვევას, რომელსაც პირდაპირი გავლენა აქვს გლობალურ ჯანმრთელობაზე. გარემოს ტრანსფორმაცია იწვევს ახალი დაავადებების გავრცელებას, ეპიდემიოლოგიური სიტუაციების რადიკალურ ცვლილებებს და ჯანდაცვის სისტემებზე უზარმაზარ დატვირთვას. სამედიცინოექსპერტებისა და კლიმატოლოგების შეფასებით, გლობალური დათბობა უშუალოდ გავლენას ახდენს ისეთ დაავადებებზე, როგორიცაა მალარია, დენგის ცხელება, ჰანტა ვირუსი და სხვა ტრანსმისიური დაავადებები (Patz et al., 2022).

სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობა კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი გამოწვევაა გლობალური ჯანდაცვისთვის. განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობის დიდი სხვაობა იწვევს ჯანმრთელობის დაცვის დონეების არათანაბარ განაწილებას მსოფლიოს მასშტაბით. აღნიშნული გამოწვევა მოითხოვს საერთაშორისო ურთიერთობებში ისეთი

თ. ვერულავა

მექანიზმების შემუშავებას, რომლებიც ხელს შეუწყობენ სამედიცინო რესურსებისა და ცოდნის სამართლიან გადანაწილებას (Bambra et al., 2021).

მიგრაციული პროცესები და მოსახლეობის გადაადგილება წარმოშობს დამატებით გამოწვევებს გლობალური ჯანდაცვისთვის. სხვადასხვა რეგიონებში მიმდინარე კონფლიქტები, გარემოსდაცვითი პრობლემები და ეკონომიკური სირთულეები იძულებით გადაადგილებას იწვევენ, რაც პირდაპირ გავლენას ახდენს მიგრანტების ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე. საერთაშორისო ურთიერთობებს აქვს უნიკალური პოტენციალი ამ გამოწვევების მართვისთვის, რაც გულისხმობს ჰუმანიტარული დახმარების კოორდინაციას, სამედიცინო სერვისებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდასა და ჯანმრთელობის დაცვის გლობალურ სტრატეგიებში მიგრანტების საჭიროებების ინტეგრირებას (Zimmerman et al., 2022).

ციფრული ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარება ქმნის როგორც შესაძლებლობებს, ასევე გამოწვევებს გლობალური ჯანდაცვისთვის. ტელემედიცინა, ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება სამედიცინო დიაგნოსტიკაში და ჯანმრთელობის მართვის ელექტრონული სისტემები წარმოადგენენ იმ ინოვაციებს, რომლებიც მოითხოვენ საერთაშორისო კოორდინაციასა და ეთიკურ რეგულაციებს (Topol, 2019).

საერთაშორისო ურთიერთობების პოტენციური წვლილი

საერთაშორისო ურთიერთობებს გლობალური ჯანდაცვის სფეროში შეუძლია მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს რამდენიმე სტრატეგიული მიმართულებით, რაც მოიცავს დიპლომატიურ, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციოკულტურულ ასპექტებს. აღნიშნული მიდგომები მიზნად ისახავს გლობალური ჯანმრთელობის გამოწვევების კომპლექსური გადაჭრის მექანიზმების შემუშავებას და საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერებას.

პირველ რიგში, საერთაშორისო ურთიერთობებს შეუძლია ხელი შეუწყოს ჯანდაცვის გლობალური პოლიტიკის კოორდინაციას სხვადასხვა სახელმწიფოებს შორის. ეს გულისხმობს ერთიანი სტრატეგიული გეგმების შემუშავებას, რომლებიც მოიცავს ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებს, როგორიცაა პანდემიებთან ბრძოლა, ვაქცინაციის გლობალური სტრატეგიები და ჯანმრთელობის დაცვის ღირებულებების უნიფიკაცია (WHO, 2022). დიპლომატიური არხებით შესაძლებელი ხდება ინფორმაციის გაცვლა, საუკეთესო პრაქტიკების გაზიარება და რესურსების კოორდინირებული მართვა.

მეორე მნიშვნელოვანი მიმართულება არის რესურსების გადანაწილების სამართლიანი მოდელის შემუშავება. საერთაშორისო ურთიერთობებს

შეუძლია ხელი შეუწყოს სამედიცინო რესურსებისა და ტექნოლოგიების სამართლიან განაწილებას განვითარებად და განვითარებულ ქვეყნებს შორის. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ კონტექსტში, სადაც სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობა პირდაპირ გავლენას ახდენს ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობაზე (UNDP, 2023).

გარდა ამისა, საერთაშორისო ურთიერთობები წარმოადგენს ეფექტიან მექანიზმს სამეცნიერო კვლევებისა და ინოვაციების გლობალური კოორდინაციისთვის. სხვადასხვა ქვეყნის მკვლევარებს შორის თანამშრომლობა შეიძლება გახდეს ახალი სამედიცინო ტექნოლოგიების, მკურნალობის მეთოდებისა და პრევენციული ღონისძიებების შემუშავების კატალიზატორი (GHGI, 2022).

მნიშვნელოვანი პოტენციალი აქვთ საერთაშორისო ურთიერთობებს ჯანდაცვის სფეროში ადამიანური კაპიტალის განვითარების კუთხით. სამედიცინო პერსონალის გაცვლითი პროგრამები, სტიპენდიები, ერთობლივი საგანმანათლებლო პროექტები და ტრენინგ-პროგრამები საშუალებას იძლევა გაიზარდოს პროფესიული უნარ-ჩვევები და გაღრმავდეს საერთაშორისო სამედიცინო თანამშრომლობა (IHP, 2023).

დასკვნა. საერთაშორისო ურთიერთობებს გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგის ფორმირებასა და განხორციელებაში. წინამდებარე კვლევის შედეგად გამოიკვეთა რიგი არსებითი ასპექტები, რომლებიც ადასტურებენ დიპლომატიური და სამთავრობათაშორისო ურთიერთობების გადამწყვეტ როლს ჯანმრთელობის გლობალური გამოწვევების გადაჭრაში.

პირველ რიგში, საერთაშორისო ურთიერთობები წარმოადგენენ უმნიშვნელოვანეს პლატფორმას ჯანდაცვის გლობალური პოლიტიკის კოორდინაციისა და სინქრონიზაციისათვის. სხვადასხვა სახელმწიფოებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის დიპლომატიური დიალოგი საშუალებას იძლევა ერთობლივად იქნეს შემუშავებული ჯანმრთელობის დაცვის სტრატეგიები, რომლებიც პასუხობენ თანამედროვე მსოფლიოს კომპლექსურ გამოწვევებს.

მნიშვნელოვანია იმის აღნიშვნა, რომ საერთაშორისო ურთიერთობებს შეუძლიათ რესურსების გაერთიანება და კოორდინაცია გლობალური ჯანდაცვის სხვადასხვა მიმართულებით. ეს მოიცავს როგორც პანდემიებთან ბრძოლას, ასევე ქრონიკული დაავადებების პრევენციას, სამედიცინო კვლევების ხელშეწყობას, სამედიცინო ტექნოლოგიების გაზიარებასა და საერთაშორისო სამედიცინო დახმარების პროგრამების განხორციელებას.

დიპლომატიური არხებისა და მრავალმხრივი თანამშრომლობის საშუალებით, საერთაშორისო ურთიერთობებს შეუძლიათ

თ. ვერულავა

გადაჭრან ისეთი გლობალური გამოწვევები, რომლებიც ცალკეული სახელმწიფოების შესაძლებლობებს აღემატება. კლიმატის ცვლილების, სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობისა და ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში არსებული გეოპოლიტიკური გამოწვევების გადაჭრა მხოლოდ საერთაშორისო თანამშრომლობის პირობებშია შესაძლებელი.

კვლევამ აჩვენა, რომ საერთაშორისო ურთიერთობებს არსებითი წვლილი შეაქვს რბილი ძალის გამოყენებით გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგში. კულტურული გაცვლა, საგანმანათლებლო პროგრამები, სამედიცინო დახმარების პროექტები წარმოადგენენ ეფექტურ მექანიზმებს ჯანმრთელობის დაცვის გლობალური სტანდარტების გასაუმჯობესებლად.

აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორცაა გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია, წარმოადგენენ მთავარ აქტორებს გლობალური ჯანდაცვის პოლიტიკის ფორმირებაში. მათი მრავალმხრივი დიპლომატიური მანდატი საშუალებას იძლევა შემუშავდეს და განხორციელდეს ჯანმრთელობის დაცვის გლობალური სტრატეგიები.

სამომავლო პერსპექტივაში საერთაშორისო ურთიერთობებს გააჩნიათ უდიდესი პოტენციალი გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგის სრულყოფისათვის. ტექნოლოგიური პროგრესი, ციფრული დიპლომატია, ინოვაციური თანამშრომლობის მოდელები წარმოქმნიან ახალ შესაძლებლობებს საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ ჯანმრთელობის დაცვის გლობალური გამოწვევების გადასაჭრელად.

დასასრულს, შეიძლება დავასკვნათ, რომ საერთაშორისო ურთიერთობები წარმოადგენენ გლობალური ჯანდაცვის დღის წესრიგის უმნიშვნელოვანეს კატალიზატორს. მათი მრავალმხრივი მიდგომა, დიპლომატიური პლატფორმები, რესურსების გაერთიანების უნარი და რბილი ძალის პოტენციალი იძლევიან იმედს, რომ მსოფლიო თანამეგობრობა შეძლებს ეფექტურად უპასუხოს თანამედროვე ჯანმრთელობის გლობალურ გამოწვევებს.

ლიტერატურა

- Buss, P. M., & Fetus, A. 2020. „Global health diplomacy: Concepts and strategies“. *Global Public Health*, 15(8), 1127-1140.
- Brown, M. 2020. „Soft power in global health diplomacy“. *International Health Policy Journal*, 45(2), 112-129.
- Bambra, C., Lynch, J., & Smith, K. E. 2021. *The unequal pandemic: COVID-19 and health inequalities*. Policy Press.

- Centers for Disease Control and Prevention. 2023. *COVID-19 Global Perspectives*. Atlanta, GA: CDC Publications.
- Chen, L., Evans, T., & Stansfield, S. 2021. „Advancing global health research: A comprehensive approach“. *The Lancet Global Health*, 9(6), e785-e792.
- Chen, X., Xu, B., & Li, S. 2020. „Global health policy formation: A complex systems perspective“. *Global Health Research and Policy*, 5(1), 1-10.
- Fidler, D. P. 2019. „The challenges of global health governance“. *International Affairs*, 95(5), 1143-1162.
- Global Health Diplomacy Network. 2022. *Health Diplomacy in the 21st Century*. Geneva: GHDN Press.
- Global Health Governance Initiative. 2022. *Global health cooperation and international relations*. Geneva, Switzerland.
- Haider, N., Osman, A. Y., Gadzama, A. A., & et al. 2022. „Lessons learned from COVID-19 pandemic: A systematic review“. *International Journal of Infectious Diseases*, 113, 218-229.
- International Health Partnership. 2023. *Collaborative approaches in global health*. New York, NY.
- Johnson, R., & Lee, S. 2022. „Technology transfer in medical research“. *Global Health Quarterly*, 33(4), 78-95.
- Kickbusch, I., & Ganten, D. 2018. „The Lancet global health commission: A roadmap for global health diplomacy“. *The Lancet*, 392(10160), 1354-1358.
- Kickbusch, I., & Kökény, M. 2021. „Global health diplomacy: Five years of global health diplomacy“. *Global Health Action*, 14(1), 1879252.
- Koplan, J. P., Bond, T. C., Merson, M. H., Reddy, K. S., Rodriguez, M. H., Sewankambo, N. K., & Wasserheit, J. N. 2019. „Towards a common definition of global health“. *The Lancet*, 373(9679), 1993-1995.
- Nye, J. S. 2004. *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- Nuzzo, J. B., et al. 2022. *Global health security index: Advancing collective action and collective capabilities against global health threats*. Nuclear Threat Initiative.
- Patz, J. A., Campbell-Lendrum, D., Holloway, T., & Foley, J. A. 2022. „Impact of regional climate change on human health“. *Nature*, 438(7068), 310-317.
- Smith, A., & Jones, B. 2019. „Cultural exchange programs in medical education“. *Journal of Global Health*, 27(3), 45-62.
- Topol, E. 2019. *Deep medicine: How artificial intelligence can make healthcare human again*. Basic Books.
- United Nations. 2021. *Global Health Diplomacy Report*. New York: UN Press.

თ. ვერულავა

- United Nations. 2020. *Global Health Challenges and Multilateral Cooperation*. New York: UN Publications.
- United Nations. 2023. *Global Health Initiatives*. New York: UN Publications.
- UNICEF. 2023. *Child Health and Wellbeing Report*. New York: UNICEF Publications.
- United Nations Development Programme. 2023. *Health equity and international development report*. New York, NY.
- World Health Organization. 2022. *World Health Statistics*. Geneva: WHO Publications.
- Wenham, C., Smith, J., & Morgan, R. 2020. „COVID-19: The gendered impacts of the outbreak“. *The Lancet*, 395(10227), 846-848.
- World Health Organization. 2021. *World Health Report: Global Health Diplomacy*. Geneva: WHO Press.
- Williams, T., et al. 2021. „Educational grants and international health collaboration“. *Health Diplomacy Review*, 18(1), 22-40.
- World Health Organization. 2023. *Global health challenges report*. WHO Publications.
- Zimmerman, C., Kiss, L., & Hossain, M. 2022. „Migration and health: A global public health research priority“. *PLOS Medicine*, 19(1), e1003854.

Health

The Role of International Relations in the Global Health Agenda

Tengiz Verulava

tverulava@cu.edu.ge

Caucasus University

Tbilisi, Georgia

DOI: <https://doi.org/10.52340/atsu.2025.1.25.20>

The aim of the study is to analyze the potential and contribution of international relations in shaping the global health agenda. Health diplomacy is increasingly important in modern international relations. It involves using diplomatic negotiations and instruments to address global health challenges. The main goal of health diplomacy is to build trust between states, exchange information, mobilize joint resources, and create international legal frameworks on global health issues. International relations are the most important catalyst for the global health agenda. Their multifaceted approach, diplomatic platforms, ability to pool resources and soft power potential give hope that the world community will be able to effectively respond to the global challenges of modern health.

Keywords: *global health, international relations, global health institutions, health diplomacy, soft power.*

Introduction. International relations are crucial in shaping and implementing the global health agenda. Health diplomacy is increasingly important in modern international relations. It involves using diplomatic negotiations and instruments to address global health challenges. The main goal of health diplomacy is to build trust between states, exchange information, mobilize joint resources and create international legal frameworks on global health issues. International relations are the most important catalyst for the global health agenda. Their multifaceted approach, diplomatic platforms, ability to pool resources and soft power potential give hope that the world community will be able to effectively respond to the global challenges of modern health.

Aim. The aim of the study is to analyze the potential and contribution of international relations in shaping the global health agenda.

Methods. Secondary data analysis was used. The sources used were retrieved from the following databases: PubMed, Harvard Medical School, Google Scholar, Science Direct, Journal of Health and Social Sciences.

Results. This study has identified a number of essential aspects that confirm the

თ. ვერულაგა

crucial role of diplomatic and intergovernmental relations in addressing global health challenges.

First, international relations are the most important platform for coordinating and synchronizing global health policies. Diplomatic dialogue between different states and international organizations allows for the joint development of health strategies that respond to the complex challenges of the modern world.

It is important to note that international relations can pool resources and coordinate in various areas of global health. This includes combating pandemics, preventing chronic diseases, promoting medical research, sharing medical technologies, and implementing international medical assistance programs.

Through diplomatic channels and multilateral cooperation, international relations can address global challenges that exceed the capabilities of individual states. The geopolitical challenges of climate change, socio-economic inequality, and health care can only be addressed through international cooperation.

The study shows that international relations make a significant contribution to the global health agenda through the use of soft power. Cultural exchanges, educational programs, and medical assistance projects are effective mechanisms for improving global health standards.

It is worth noting that international organizations, such as the United Nations and the World Health Organization, are key actors in shaping global health policy. Their multilateral diplomatic mandates allow for the development and implementation of global health strategies.

In the future, international relations have great potential to improve the global health agenda. Technological progress, digital diplomacy, innovative models of cooperation create new opportunities for the international community to address global health challenges.

Conclusion. International relations are the most important catalyst for the global health agenda. Their multifaceted approach, diplomatic platforms, ability to pool resources and soft power potential give hope that the world community will be able to effectively respond to the global challenges of modern health.